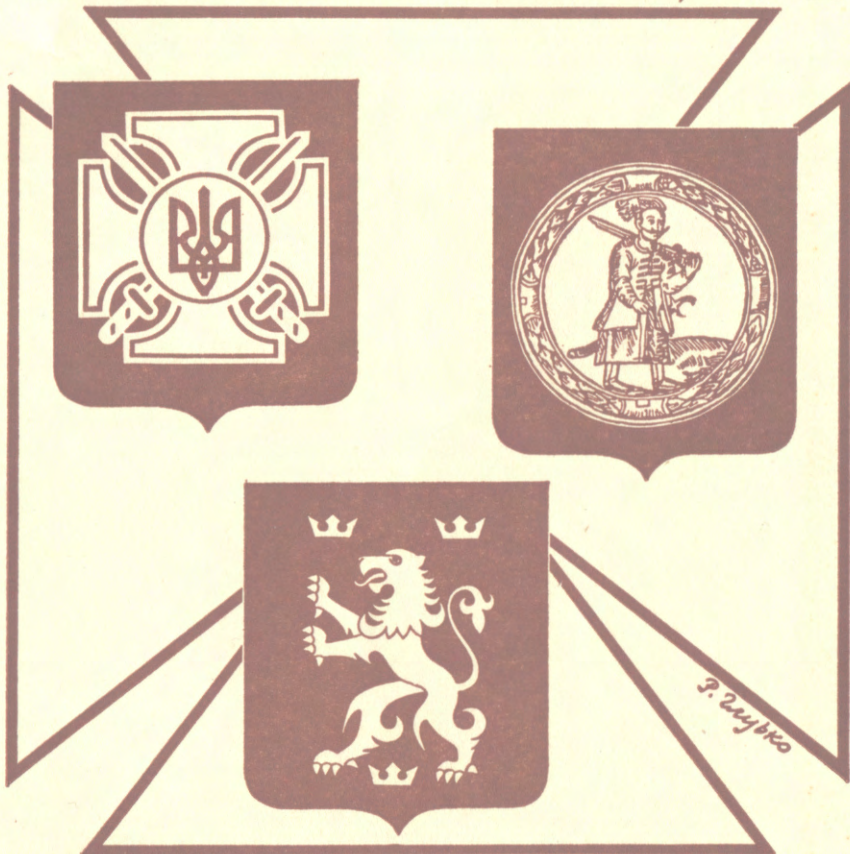

ВОЯКИ

ВОЯКАМ

**ЛОНДОН
1986**

diasporiana.org.ua

**ОБВУ
ВОЯКИ — ВОЯКАМ**

**ОБ'ЄДНАННЯ буvших ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ
у Великій Британії**

З побратимським привітом!

Tel.: 01 229 8392

**Головна Управа:
49, Linden Gardens,
London W2 4HG**

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ
У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

ВОЯКИ — ВОЯКАМ

КНИГА II

Лондон

1986

Англія

SOLDIERS TO SOLDIERS

Volume II

Обкладинка мистця Ростислава Глуква

Накладом Об'єднання бувших Вояків Українців
у Великій Британії

Загальна редакція: сот. д-р Святомир М. Фостун

Published by the Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain

З друкарні Української Видавничої Спільноти в Лондоні

Printed by Ukrainian Publishers Ltd., 200 Liverpool Road, London, N1 1LF

Ярослав КУРДИДИК

НАПИШИ

*Напиши, які тут завжди задума і тиша
Ні слів, ні шептань, ні молитви до Бога —
Журавлями летять хрести, що й нишком
Не проказують більш нічого . . .*

*Напиши чимскоріш решткою олівця . . .
Не маєш мій друже? — то пиши кров'ю:
Тут лежать ті — ні початку їм, ні кінця —
Безіменні вояки козацького роду.*

*Тут лежать вояки, що любили степи,
Що ганяли дітьми босоніж по городат,
На хрещатій леваді, звідки видно хати
І покруччя лози і замислені води . . .*

*Розкажи білий дне, не зривайся увиш! —
Як в бою заплакав могутній Славута,
Розкажи, як чота залягла у комиш,
Як у зелень хотіла вона обернутись.*

*Як підвівсь командир, як сурмили вітри,
І як смерти промчала скривавлена тінь . . .
Напиши, друже мій: »Тут вони полягли,
Щоб жити навіки. Амінь«.*

ВСТУПНЕ СЛОВО

»Напиши, друже мій: »Тут вони полягли, щоб жити навіки«, — такими словами закінчує свого вірша »Напиши«, публіцист і поет Ярослав Курдидик. Вони, ці слова, пригадуються нам завжди, коли ми приходимо на військові цвинтарі в околиці Фельдбаху, де поховані наші побратими, воїни І УД УНА, що загинули у фронтових боях у тій околиці. Приходимо на ті військові цвинтарі, щоб спільно помолитися і вшанувати пам'ять наших полеглих побратимів. І коли лунає тужливе »Вічна пам'ять«, чи останнє »Видиш брате мій«, в не одного з нас брешуть сльози в очах, дивлячись на могили виструнчені довгими рядами.

Як багато їх!...

Як багато їх, тих безіменних наших предків, козаків, що загинули в битві за визволення Відня 1683 року. Невідомо, навіть, де вони були поховані. Час стер з лиця землі їхні могили, але пам'ять про них збереглася. Бо ж вони були учасниками збройного рятування Західної Європи від турецької імперіалістичної гегемонії. І в 300-річчя визволення Відня, Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії ушанувало їхню пам'ять закріпленням пропам'ятної плити на стіні церкви на горі Леопольда, за нашим девізом: »Воїни — воїнам«. Ця пропам'ятна плита буде всім пригадувати, хто її оглядатиме, що у рятуванні Відня, а водночас і цілої Західної Європи в 1683 році, брало активну участь українське козацтво — сини далекої степової Геллади.

262 роки пізніше, українське воїнство модерного ХХ століття знову боронило прекрасну австрійську країну від заливу армій російського імперіалізму, який під червоними прапорами насувався на Західну Європу.

Співаючи »Вічна пам'ять« ми згадуємо наших братів, друзів, приятелів, що полягли в боях в околиці Фельдбаху. Вони загинули фізично, але духовно вони живуть вічно з нами. Живуть вічно, як вічним є дух нації, що переходить на синів і дочок, онуків, і велить їм ніколи не забувати тих усіх, що життя своє віддали в обороні найвищих духовних вартостей, що їх має нація і людина — чести й волі, а зокрема українська людина й нація.

Їхня пролита кров, як і кров пролита всіх воїнів і борців за волю України не пролита даремно. Вона принесе воскресіння нашої батьківщини до нового, вільного державного життя. І тоді тлінні останки наших побратимів будуть перенесені на рідну землю і там похоронені, а їхні могили квітчатимуть дівчата квітами рідної землі.

»Вояки — воякам! — таким девізом назвали ми знову цю другу пам'яткову книжку розповідей про групову поїздку з Великої Британії нашого членства і громадянства до Австрії 1984 року, коли-то відбулось урочисте відкриття і посвячення пропам'ятної плити на горі Леопольда в пам'ять і прославу українських козаків, полеглих у битві за визволення Відня в 1683 році, і про поїздку в 1985 році, коли-то відбулось урочисте відкриття і посвячення відновленого воєнного цвинтаря в місцевості Травтмансдорфі. У цій пам'ятковій книжці є теж розповідь про участь ОБВУ, мабуть, у першій українській Панахиді, відслуженій на воєнному цвинтарі Монте Кассіно в Італії, в пам'ять воякам — українцям, які згинули в боях, здобуваючи монастир Монте Кассіно в 1944 році.

Видаючи друком цю пам'яткову книжку »Вояки — воякам« висловлюємо сердечну подяку в першу чергу організаторам групових поїздки — пор. Маріянові Д. Гайві, ппор. Петрові Кіщуку, пхор. Маркіянові Шептицькому, всім тим членам Головної Управи й інших керівних органів ОБВУ, головам Відділів, рядовим членам нашої комбатантської організації, що були активними учасниками згаданих поїздки, а теж сердечно дякуємо й громадянству. Висловлюємо подяку побратимам членам Головної Управи Братства І УД УНА і Крайової, за їхню дружню співпрацю з нами в часі відбування урочистостей в Австрії, і таку ж сердечну подяку висловлюємо й Крайовій Управі Братства кол. Вояків І УД УНА в Західній Німеччині, зокрема голові пор. Романові Дебрицькому та його заст. побр. Володимирові Душинському. Сердечно дякуємо побр. мгрові Василю Варцабі за опрацювання репортажів із двох поїздки до Австрії. Також дякуємо побр. д-рові Остапові Сокольському за його репортаж. Особливо наша сердечна подяка сот. д-рові Святомиру М. Фостуніві за редакційне опрацювання цієї книжки, а п-ні Марії Капустинській за переписання тексту до друку.

Хай ця друга книжка »Вояки — воякам« залишиться нашим тривалим вояцьким салютом у пам'ять і прославу наших предків козаків, і наших побратимів воїнів І УД УНА, бо вони полягли в боях, щоб жити навіки.

Лондон, 1. 12. 1986 року

ГОЛОВНА УПРАВА ОБВУ

Мігр Василь ВАРЦАБА

УКРАЇНСЬКІ СВЯТКУВАННЯ В АВСТРІЇ 1984 РОКУ

Українські святкування в Австрії відбулись у 1984 році від четверга, 24 травня до неділі, 3 червня. Програма святкувань була така: Вшанування пам'яті і покладення вінка на могилі сл. пам. Провідника ОУН Степана Бандери в Мюнхені, відкриття і посвячення пропам'ятної плити на горі Леопольдберг біля Відня, в пам'ять полеглих українських козаків у бою за визволення Відня з турецької облоги в 1683 році, відвідини воєнних цвинтарів в околиці Фельдбаху, на яких похоронені полегли воїни І УД УНА та «Український тиждень» у Фельдбаху.

Групову поїздку до Австрії, як щороку, організувала Головна Управа ОБВУ. Полагоджували всі ділові справи — ппор. Маріян Д. Гайва і бул. Маркіян Шептицький у співпраці з ген. секретарем ОБВУ пор. д-ром Святомиром М. Фостуном і хор. Петром Кіщук, орган. реф. ГУ ОБВУ. Діловим керівником численної групи був хор. Петро Кіщук. Група поділилася на дві підгрупи. Керівником однієї підгрупи був хор. Петро Кіщук, його заступником побр. Ярослав Фатерига. Керівником другої підгрупи — бул. Маркіян Шептицький, а його заступником пхор. Володимир Янківський.

У поїзді брали участь: Голова ОБВУ пор. Богдан Микитин, капелян ОБВУ о. крил. сот. Михайло Ратушинський, голова Контрольної Комісії ОБВУ бунч. Михайло Гринюк, член Суду Чести ОБВУ ген. секретар СУБ дир. Іван Равлюк і побр. Лев Коваль, підреферент зовнішніх зв'язків ОБВУ в німецькомовних країнах. Унаслідок несподіваного захворювання псбр. Маріяна Д. Гайви, адміністрування фінансових справ групи перебрав бул. Маркіян Шептицький. З групою їхав репрезентативний танцювальний ансамбль СУБ «Орлик» його хореографи — п-ні Марія Бабич і п. Дмитро Парадюк, а також і квартет молодих бандуристів «Кобзарське Братство»: д-р Любомир Мазур, пп. Ігор Лучка, Іван Гнилиця і Юрій Бабчук. Репортером був автор цих рядків.

Перша підгрупа виїхала до Мюнхену в четвер, 24 травня а друга в п'ятницю, 25 травня. У Мюнхені до нашої групи приєдналися представники Головної Управи Братства кол. Вояків І УД УНА: Голова — сот. д-р Мирослав Малецький, д-р Остап Сокольський — голова КУ

Братства в Канаді, побр. Лев Бабій — голова Станиці Братства в Торонто, пхор. Михайло Кучер — голова Станиці Братства в Едмонтоні. Приїхав теж представник Братства «Броди — Лев» з Америки, побр. Андрій Закревський.

У п'ятницю, 25 травня священники відслужили на кладовищі Вальд-фрідгоф у Мюнхені Панахиди при могилі сл. пам. Степана Бандери й при пам'ятнику полеглим за волю України. На могилу сл. пам. Степана Бандери поклали вінок — сот. д-р Мирослав Малецький, бунч. Михайло Гринюк і п. Дмитро Парадюк. У пошану й пам'ять Провідника ОУН голова ОБВУ псбр. Богдан Микитин сказав коротке слово:

»Стоїмо сьогодні тут біля могили сл. пам. Провідника ОУН Степана Бандери, вшановуючи його світлу пам'ять у 25-річчя його смерті від руки вислужника Москви. На цій могилі скромний хрест, і скромний напис. Проте який промовний і символічний. При тому й вічний. Бо ж слово Бандера вже перейшло й закріпилося в історії визвольної боротьби нашого народу в сучасному столітті. Воно стало символом тієї визвольної боротьби й таким воно йде в мандрівку століть. Таким його згадуватимуть майбутні історики і таким його запишуть в історії України. Запишуть Бандеру як скромну людину, бойовика, революціонера і провідника, який все своє життя присвятив на службу нації, присвятив визвольній боротьбі українського народу. За цю велику істину він карався у в'язницях і концтаборах. Його ім'я ставало легендою — творило великий духовний і фізичний бойовий фронт проти Москви. Він цінував ідею і людину — два переважливі складники кожного ідеологічного чи політичного руху, бо ж ідеї творять «душу — внутрішній духовний, ідеологічний зміст, а люди, — визнаючи, поширюючи і здійснюючи ідею та програму, є живим діючим організмом, діючою силою ідеологічного руху чи збройної боротьби.

Історія визвольної боротьби нашого народу в сучасному столітті тісно пов'язана з іменем Степана Бандери, який своїм життям українського революціонера-провідника, своїми чинами заслужив, щоб зайняти місце в українському Пантеоні, як один з найвизначніших Синів української нації, як той, чийм ім'ям окрилася визвольна боротьба та ідея безкомпромісової принциповості й незламності революційної боротьби за визволення України.

Немає сьогодні в живих між нами Степана Бандери. Але живе велика ідея, велика мета, існує той шлях, що ним крокує українська нація до свого завтрашнього світлого дня визволення і вільного державного життя. Духовно йде з нами й Степан Бандера, як невмирущий символ великої епопеї, як провідник тих усіх відомих і невідомих воїнів — борців-юнаків, дівчат, жінок і чоловіків — членів УВО, ОУН, УПА : збройного підпілля, що їх кличем було: «Не треба нам ні слави, ні заплати, ні нагороди. Нашою нагородою є радість боротьби, є сподівання, що ця боротьба принесе визволення Україні».

Склонім наші голови сьогодні в пошану великому Синові української

Група в поході на кладовищі Вальдфрідгоф у Мюнхені

Панахида на кладовищі Вальдфрідгоф

землі — сл. пам. Степану Бандері та запевнім його, що ми йтимемо далі в нашій праці й боротьбі згідно його заповіту. Віддаймо наш вояцький салют великому й безсмертному воїнові української національної боротьби! Хай вічною буде Йому пам'ять!»

Біля пам'ятника полеглим за волю України поклали вінок — поринж. Ярослав Гаврих, п-ні Марія Бабич і д-р Любомир Мазур, а шанувальне слово сказав бунч. Михайло Гринюк.

У надвечер'я, в парафіяльній залі української католицької церкви в Мюнхені відбулась спільна зустріч членів Головної Управи ОБВУ і членів Крайових Управ Братства кол. Вояків І УД УНА з ппол. Вольфом-Дітріхом Гайке, кол. шефом штабу І УД УНА, і сотником Енgebергером — головою Об'єднання німецьких спадунів — ветеранів у Баварії. Ці спадуні були у фронтових боях в Австрії разом з нашою Дивізією.

Усіх присутніх привітав голова Братства в Зах. Німеччині пор. Роман Дебрицький, і попросив до слова пполк. Гайке, який з'ясував процес постанови Дивізії, її вишкіл, причину кинення її під Броди та дальшу її долю. Після його слова, голова ОБВУ пор. Богдан Микитин у супроводі хор. Петра Кіщука нагородив пполк. Гайке срібною медалею ІІ класи ОБВУ. Такими медалями він нагородив також побр. Володимира Душинського заступника голови Братства в Зах. Німеччині за його активну співпрацю в організуванні поїздок до Австрії та мгра Володимира Лєника директора інтернату «Рідна Школа» в Мюнхені, великого приятеля ОБВУ, який завжди помагає в часі групових поїздок до Австрії. У дружній розмові учасники тієї товариської зустрічі провели час при перекусці, що її приготували пані — дружини мюнхенських дивізійників.

У вечірніх годинах того ж дня, в Мюнхені відбувся великий концерт, що в його програмі виступали — танцювальний ансамбль «Орлик», український мюнхенський хор «Україна» і «Кобзарське Братство». Цей концерт відбувся старанням Крайової Управи Братства І УД УНА в Німеччині й під патронатом ЦПУЕН. Українське громадянство з Мюнхену й околиць, а теж і німецьке, заповнило велику концертну залу «Софієнзаль». Керував концертом мгр Богдан Шарко. Концерт був дуже успішний. У репортажі про цей концерт, що був поміщений в часописі «Християнський Голос» від 15 липня 1984 року, ч. 29 (1854) стор. 5, написано про концерт ось що: «Мгр Богдан Шарко представив першу точку і в залі залунала пісня «Широкий луг» — М. Вербицького, «Над Прутом у лузі» — С. Воробкевича, «Купер'ян» — Давидовського. Акустика не погана, хористи бадьоро співають, пильно стежать за кожним рухом свого диригента Євгена Задарка. Довгі оплески, виконання — дуже добре, а найбільше вражали динамічні переходи від піаніссімо до фортіссімо.

Виступ на сцені капелі, що оригінально пригравала до танців — полонила українську і німецьку публіку. Танцюристкі і танцюристи вже

Біля могили сл. пам. Степана Бандери

Побратими — члени ОБВУ біля могили сл. пам. Степана Бандери

*В часі зустрічі в Мюнхені. Промовляє голова ОБВУ,
пор. Богдан Микитин*

Голова ОБВУ нагороджує пполк. Вольфа-Дітріха Гайке орденом ОБВУ

від першої хвилини переконали всіх, що «Орлик» для мистецтва, а мистецтво для «Орлика». Барви різноманітного регіонального українського одягу продовж цілого попису гармонійно переплітались із кроками, ритмічними мотивами і грація тих рухів зносились над мереживом мелодій, переконуючи око про високий мистецький рівень ансамблю та дбайливої школи його керівників — п-ні Марії Бабич і Дмитра Парадюка.

Квартет бандуристів під проводом Юрія Бабчука захопив публіку особливо своїми жартівливо-веселими піснями (деякі сумно настроєві пісні не цілком підходили до програми). Все-таки такий квартет є рідкістю і має всі дані здобути високі успіхи.

Під кінець концерту хор «Україна» проспівав: «Пролягла доріженька» — П. Майбороди, «Карпати» — І. Шамо, «Закувала та сива зозуля» — П. Ніщинського. Втихомирюючи бурхливі оплески публіки — хор відспівав «Розпрягайте хлопці коні». Цей ще молодий хор «Україна» вперто кристалізується і стає мистецькою одиницею.

У суботу, 25 травня наша група виїхала двома автобусами в дорогу до Австрії. Сонячний ранок наче вітав нашу поїздку до Відня — старовинного міста, що має майже двотисячну історію. Це була столиця великої імперії, політичний центр старої Європи, а теж і центр культури, так би мовити, колыска найкращих композиторів: Гайде, Моцарта, Шуберта, Штрауса. Наш відомий і заслужений музиколог проф. Андрій Гнатишин у Відні підклав на ноти багато українських пісень.

Відень розположений на перехрестю шляхів, що ведуть зі сходу на захід та з півночі на полудне. У Відні весь час проживали багато українців, зокрема в часі першої світової війни й другої та в повоєнних роках. Наша подорож була пов'язана з історичною річницею, визволення Відня з турецької облоги в 1683 році, коли-то українські козаки брали участь у головному бою, і немало причинилися до розгрому турецької армії.

Наша подорож з Мюнхену вела автострадою, і ми мали нагоду бачити чудові краєвиди цієї гірської країни. В обідовому часі ми зупинилися в місцевості Мондзее, там пообідали й поїхали далі. Краєвид прекрасний! Високі лісисті гори, а їхні верхи ще в снігу. Між горами села. Хати дерев'яні, помальовані на біло. В кожному селі церква. Часто при дорогах є хрести чи маленькі каплички — доказ глибокої релігійності австрійського населення.

У вечірніх годинах ми прибули до місцевості Гіттельдорфу, близько Відня, де в гостинниці для молоді так зв. Югендгаймі, ми нічлигували. Відпочивши та переодягнувшись ми поїхали до Відня, де в палаці Колоредо українська парафія св. Варвари влаштувала бал у відзначення 200-річчя з часу постанови цієї парафії у Відні. Нас привітав парох о. шамб. д-р Олександр Дзерович від імені парафії св. Варвари, розповів загально історію цієї парафії, представив нам важливіших членів української громади у Відні, а відтак нас запросили на пере-

куску. Танцювали у великій залі, оркестра грала найбільш віденські вальси, а на горі в двох залах був буфет. Ми весело провели цей вечір у товаристві парафіян і українців, що проживають у Відні.

Другого дня, в неділю, 27 травня після сніданку ми поїхали на гору Леопольдберг, а по дорозі відвідали церкву св. Варвари, де й поклали наш вінок. Парох о. шамб. Олександр Дзерович-Остгайм, розказав нам цікаву історію цієї церкви, що була побудована за часів імператриці Марії Тереси в 1775 році. Ця церква була пізніше духовним і культурним осередком українців у Відні й таким осередком вона є і тепер. У церкві — багатий іконостас, різні історичні пам'яткові речі, старовинні фелони, ікони та ін.

Оглянувши церкву св. Варвари, ми поїхали на гору Леопольда. Там священики — о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм, о. крил. сот. Михайло Ратушинський і о. диякон Йосафат Популай відслужили Службу Божу. З ними молились — о. Гуцуляк, православний священик, і ректор теології Йосафат Домінік Гаммінгер, австрієць. Співав хор парафії св. Варвари у Відні під диригуванням проф. Андрія Гнатишина.

Після Служби Божої, всі вийшли надвір і підійшли до пропам'ятної плити, вмурованої високо у передній фронтальній стіні церкви. Тут відбулося відкриття і посвячення цієї пропам'ятної плити. Посвятили плиту всі священики й о. диякон, а відтак відслужили соборну Панахиду. В часі відкриття і посвячення плити стояла почесна стійка: сот. д-р Мирослав Малецький, д-р Остап Сокольський, ред. Микола Волинський, пор. Богдан Микитин, бунч. Михайло Гринюк, побр. Лев Бабій і голова Станиці Братства з Едмонтону підх. Михайло Кучер.

Після посвячення плити, представники ОБВУ й Братства поклали вінок, а святкове слово сказав о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм: »Дорогі брати й сестри, — мовив він, — дочекалися ми сьогоднішнього дня, щоб звеличати великий чин наших українських козаків, що брали участь в обороні Відня 300 років тому. Це для нас усіх врочиста хвилина, що відносить наші серця. Дякуймо Богу, що дозволив і допоміг нам перебороти труднощі, з усіми стараннями, щоб увіковічнити пам'ять наших братів, які полягли рятуючи християнський світ перед турецьким наїздом...

Це доказ, що наше українське завдання зв'язане з цією старою Європою, світом Заходу й до цього світу ми належимо... Висловлюю вам дорогі брати і сестри всім, що прибули сюди і переживаєте цю історичну подію, велику подяку. Хай Господь Бог винагородить Вам за ваш труд — завершення цього гарного історичного діла«.

Потім він сказав своє проповідне слово по-німецькому для гостей австрійців. Коротке слово сказав теж ректор Йосафат Домінік Гаммінгер, а від українців промовляв дир. Іван Равлюк. На закінчення тієї врочистості хор. Петро Кіщук подякував від імені голови й Головної Управи о. шамб. д-рові Олександрові Дзеровичу-Остгаймові за його велику поміч у виведенні дозволу вмурувати пропам'ятну плиту, ви-

Священики служать соборну Панахиду

Учасники посвячення пропам'ятної плити

*Сот. крил. о. Михайло Ратушинський, капелян ОБВУ
посвячує пропам'ятну плиту*

словив подяку ген. секретареві ОБВУ пор. д-рові Святомиру М. Фостунів за його працю в полагоджуванні різних справ стосовно пропам'ятної плити, як теж і ппор. Маріяну Д. Гайві та Відділові ОБВУ в Еспанії за фінансову поміч на кошти спорудження дуже гарної пропам'ятної плити, з написами по-українському і по-німецькому, яка пригадуватиме всім, що її оглядатимуть, про участь українських козаків у бою в обороні Відня в 1683 році.

Після закінчення врочистості всі перейшли до ресторану на обід. У часі обіду проф. Андрій Гнатишин вручив п-ні Іванні Вихрій нагороду

Промовляє всч. о. д-р шамб. Олександр Остгайм-Дзерович

Пропам'ятна плита в пам'ять полеглим козакам у бою за визволення Відня від турецької облоги в 1683 році

*Промовляє дир. Іван Равлюк, ген. секретар Союзу Українців
у Великій Британії*

від ГУ ОБВУ за її довголітню працю в репрезентативному танцювальному ансамблі СУБ «Орлик».

Пообідавши, ми попрощали наших віденських приятелів, і виїхали до Фельдбаху. У вечірніх годинах прибули до місцевості Гнасу, де наші мистецькі групи виступали з концертною програмою для місцевого населення, а теж і околиць.

В Гнасі залишилась частина нашої групи нічлігувати, а решта пої-

хала до Фельдбаху, де й примістилась у заздалегідь, замовлених готелях.

Понеділок, 28 квітня був вільним днем, що його учасники групи використовували для відпочинку та оглянення міста Фельдбаху. Того року це невелике місто святкувало дві річниця: 800-річчя з часу свого постанови і сторіччя з часу присвоєння йому міського статусу. З тієї нагоди був улаштований «Український тиждень», що й почався в понеділок, концертом наших мистецьких груп. Міська заля була заповнена австрійською публікою, яка сердечно вітала наші мистецькі групи. Тригодинна програма пісні й танців чарувала учасників. Програма була різноманітна, добре опрацьована й по-мистецькому виконана. Керував програмою пор. Роман Дебрицький, що й пояснював по-німецькому кожну точку виступу. Публіка вельми захоплювалася нашими танцями та красою народного одягу «Орлика». «Кобзарське Братство» своїм виступом чимало збагатило програму. Багато австрійців, що вперше бачили українську бандуру, й чули гру, були захоплені. Не менше захоплення викликали українські цимбали. «Кобзарське Братство» приготувало багатий репертуар українських пісень, що їх вони проспівали на високому мистецькому рівні. Для австрійців милою несподіванкою були їхні рідні пісні, що їх проспівав наш квартет у супроводі бандур і цимбалів. Це викликало велике захоплення публіки. Дякуючи нашим мистецьким групам за їхній такий вдалий концерт посаджик міста Фельдбаху ком. радник Альойз Гармтодт сказав: «... ми радіємо, що ви приїжджаєте до нас щороку, а тимбільше радіємо, що цього року ви приїхали до нас з молоддю вашої генерацією».

Другого дня, у вівторок, 29 травня ми відвідували околиці Фельдбаху. Здавалось, що час затер сліди війни, але виявилось, що переживання воєнного часу в тих, що воювали в тій околиці збереглись свіжими у пам'яті наших побратимів-вояків. У терені все-таки багато змінилось. Мало що змінилися руїни Гляйхенбергського замку. Туди трудно продістатися, а всередину й поготів, бо залізна брама весь час замкнена.

По обіді ми поїхали до Регенсбургу, і там оглянули замок на високій горі. Першим на гору (482 метри) вийшов 83-літній побр. Лев Рись. У замок є багатий музей австрійської культури, але було замало часу, щоб усе оглянути. Ввечері того дня ми поїхали до місцевості Бад Гляйхенбергу, де в курортній залі наші мистецькі групи влаштували концерт для місцевого й навколишнього населення. Публіка була надзвичайно захоплена виступами наших груп. Один громадянин, виходячи із залі, сказав: «Ваші пісні і танці виходять з душі вашого народу».

В середу, 30 травня був у нас вільний день, і учасники нашої групи їздили до Грацу, оглянули це місто а теж купували собі різні сувеніри.

Четвер — лат. свято Вознесіння Христа. Після обіду ми виїхали до Грацу, де на головному кладовищі о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм і вчл. о. крил. сот. Михайло Ратушинський відслужили Панахиду біля пам'ятника жертвам бомбардування Грацу, в часі другої сві-

тової війни — 300 українським дівчатам і жінкам. Поклали там вінок п-ні Анна Шептицька і п-ні Марія Бабич, а шанувальне слово сказала п-ні А. Шептицька.

Опісля священики відслужили Панахиду при могилі бл. пам. капеляна І УД УНА о. Данила Ковалюка. Проповідне слово сказав о. крилошанин сот. Михайло Ратушинський, згадуючи про свою останню зустріч з о. Ковалюком. Поклали вінок на могилу о. Данила Ковалюка побратими Г. Місан, М. Прихідний і В. Івась.

Відтак священики посвятили нові хрести на могилах померлих, а о. шамб. д-р Дзерович сказав проповідне слово, висловлюючи подяку д-рові Роману Лебедовичеві й українській громаді за піклування могилами українців (около сто могил на цьому головному міському кладовищі в Граці).

З Грацу ми поїхали до близької місцевості Талергофу, де священики відслужили Панахиду за померлих там у таборі інтернованих українців. Ближчі інформації про цей табір подані в першій книзі «Вояки — воякам» (гл. стор. 25-26). У капличці, так зв. «ротунді», після Панахиди й шанувального слова д-ра Романа Лебедовича, поклали вінок — д-р Остап Сокольський з Канади, побр. Петро Дем'янчук і побр. Василь Мартинюк з Великої Британії.

О год. 8.00 ввечері того дня, відбулось прийняття в посадника міста Фельдбаху, ком. рад. Альойза Гармтодта. На початку прийняття мішаний місцевий хор проспівав дві пісні. Відтак посадник міста привітав українців вказуючи, що приїзд українців кожного року до Фельдбаху є вже традицією. З нагоди відзначування цього року двох важливих річниць міста Фельдбаху влаштовано «Український тиждень», яким австрійці радіють, тим більше, що учасником цього тижня буде президент Австрії д-р Р. Кіршшлегер.

Відтак відбулося вручення австрійських хрестів і медалей, і їх одержали: Полк. Євген Рен, пор. Роман Дебрицький, мгр Богдан Шарко, побр. Лев Коваль, дир. Іван Равлюк, бул. Маркіян Шептицький, хор. Петро Кіщук, пор. Богдан Микитин, пхор. Вол. Янківський, о. крил. сот. Михайло Ратушинський, побр. Вол. Душинський, пполк. Вольф-Дітріх Гайке, сот. д-р Мирослав Малецький, п-ні Анна Шептицька і п-ні Віра Бегей.

Голова ОБВУ побр. Богдан Микитин подарував посадникові міста Фельдбаху б'юст Тараса Шевченка і дві пропам'ятні плити з нагоди ювілейних роковин міста, а Головна Управа ОБВУ нагородила медалями ОБВУ кількох австрійських комбатантів.

Промовляли пполк. Вольф-Дітріх Гайке, мгр Антін Мельник, голова ЦПУЕН, майор Сепп Маврер — великий приятель українців, і пор. Роман Дебрицький. Опісля ще раз виступив хор і проспівав три пісні, а в закінчення офіційної частини ще раз промовляв посадник міста, подякував за подарунки кажучи, що він їх примістить у міській залі на

Панахида на кладовищі в Граці

*У Граці на кладовищі біля пам'ятника загинулим дівчатам і жінкам.
Зліва направо: п-ні Галина Богуслав, п-ні Анна Шептицька і п-ні
Марійка Бабич*

спомин. Після того продовжувалася товариська зустріч з австрійськими комбатантами до пізньої ночі.

У п'ятницю, 1 червня наша група, а теж дивізійники з Зах. Німеччини та прибулі громадяни відвідували военні цвинтарі в околиці Фельдбаху. Зібрались около 200 осіб. Поїхали ми автобусами до місцевості ст. Стефан, де на воєнному цвинтарі священики: о. шамб, д-р Олександр Дзерович-Остгайм, капелян ОБВУ о. крил. сот. Михайло Ратушинський і о. Мирон Мольчко з Мюнхену відслужили Панахиду біля пам'ятника полеглим воїнам І УД УНА. Обов'язки дяків сповняли д-р Любомир Мазур і п. Ігор Лучка. Поклали вінок — дир. Іван Равлюк, бунч. Михайло Гринюк і побр. Михайло Житкевич. Шанувальне слово сказав д-р Остап Сокольський: «Сини України... Ваші могили це наш храм... Минули роки, минули десятиліття, а пам'ять про вас живе... Ваші могили для нас розкинутих у світі українців, нас, дивізійників, і наших нащадків — це святі могили. У хвилині занепаду, ми думками переносимось до Вас, щоб віджитися тим святим вогнем ентузіазму, який палав у Вас колись... Сини України! Ваші могили є для нас тим дзвоном, що живих кличе і не дає зупинятись... не дає заснути. І коли життя зітре з пам'яті сучасного нашого покоління Ваші дорогі обличчя... наші нащадки читатимуть про Вас, і згадуватимуть тих, які віддали все що мали — молодість, щастя і життя за волю України. Будьте певні наші дорогі незабутні борці-герої, що Ваша смерть не пройшла намарно... Бо до віку житиме ідея вільної України».

В поході на воєнний цвинтар у Ст. Стефані. Проводить похід хор. Петро Кіщук

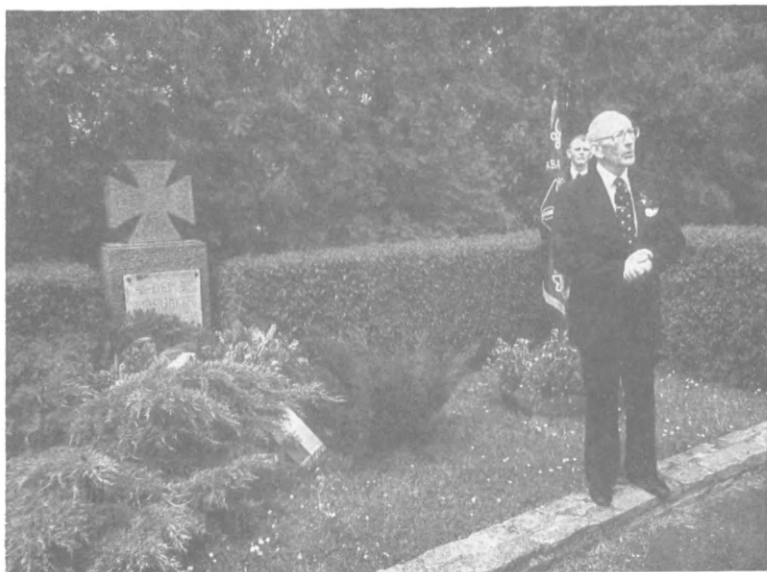

В похідній колоні йдуть у першій трійці: Зліва направо — полк. Євген Рен, пполк. Вольф-Дітріх Гайке і сот. д-р Мирослав Малецький

На воєнному цвинтарі в Бірбавн поклали вінок — побр. Микола Дух, побр. Іван Павкнер і побр. Василь Панькевич, а шанувальне слово сказав ред. Микола Волинський з Відня.

На цвинтарі в Гнасі поклали вінки побр. Андрій Закревський, побр. Ярсслав Фатерига і побр. Дмитро Плешкан, а промовляли полк. Євген Рен і пполк. Вольф-Дітріх Гайке. В Гнасі всі затримались на обід. Під час обіду п-на Дарка Солодуха зачитала слово-привіт сумівців з Мюнхену й Німеччини: »Сумівська молодь народжена на чужині не була свідками війни. Розповіді кол. вояків, підстаршин і старшин не могли нас приготувати на такі почування і враження, що їх ми пережили сьогодні, бачачи могили воїнів, таких же молодих як і ми, що згинули за велику ідею — визволення нашого народу. Ми подивляємо їхніх друзів по зброї, українських комбатантів, за їхню працю і будемо її продовжувати в майбутньому«.

В часі обіду посадики міста Гнасу ще раз сердечно дякував нашим мистецьким групам за їхній захоплюючий концерт, як також подякував усім за відвідини міста і воєнного цвинтаря. Він теж подарував кільком учасникам пропам'ятну книгу міста. Висловлюючи подяку о. шамб. д-рові Олександрові Дзеровичеві-Остгайму, голова ОБВУ побр. Бгдан Микитин подарував йому Альманах ОБВУ, а в свою чергу о. шамб. д-р

*Біля пам'ятника на воєнному цвинтарі в Гнасі промовляє
полк. Євген Рен*

Дзерович висловив подяку дивізійникам і членам ОБВУ, які щороку приїжджають відвідати воєнні цвинтарі, а відомо, що кожна поїздка вимагає багато праці й фінансового вкладу.

По обіді всі виїхали до Травтсмандорфу, де після відслуження Панахиди поклали вінок біля пам'ятника — хор. Петро Кіщук, побр. Соколюк і побр. П. Верб'юк, а шанувальне слово сказав бунч. Михайло Гринюк. На воєнному цвинтарі в Бад Гляйхенбергу поклали вінок побр. Дмитро Біро, побр. Йосафат Левицький і побр. Володимир Пігій. Шанувальне слово сказав інж. Ярослав Гаврих: «Вшануємо сьогодні — говорив він, — при цих могилах пам'ять наших полеглих на чужині друзів, які в час воєнної хуртовини не вагались взяти зброю в руки з надією допомогти українському народові стати вільним...»

В час коли творилась Українська Дивізія, так провід як і всі добровольці мали за основну ціль будь-якою ціною достати зброю в руки і якнайкращий військовий вишкіл та базу власної військової формації, щоб бути готовими в кожен момент стати в обороні свого народу на своїй землі та творити вільну українську державу...

Згадую тепер, як у часі формування Української Дивізії на сходинах куреня старших пластунів у Львові розважалось питання як нам сповняти тепер обов'язок служити українському народові, як готувати себе, навіть ціною чужої уніформи, на кожну можливу потребу в невідомому

*На воєнному цвинтарі в Граці промовляє полк. Вольф-Дітріх Гайке,
кол. шеф штабу І УД УНА*

майбутньому. І як опісля курінь старших пластунів у пластових одностроях разом з тисячами добровольців від'їжджав на вишкіл полишаючи рідну землю. Відтак був рекрутський вишкіл, підстаршинська школа, різні бойові завдання, старшинська школа, побут на Словаччині та Югославії. Але найвиразніше у пам'яті це час кінцевих боїв на цих узгір'ях і долинах, де тепер ми стоїмо перед численними могилами наших друзів.

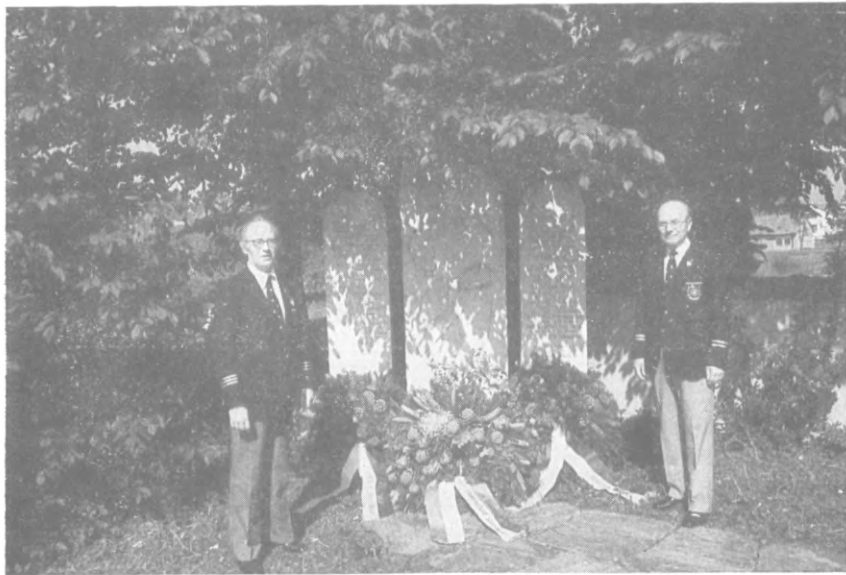
Почуваюсь упривілейованим, що доля пощастила мені стояти тут знову, після 39 років, на цих місцях де доводилось назавжди прашатись

тут з полеглими друзями, і де ми тепер спільно, і старі побратими по зброї, сучасники подій, а особливо теж представники вже молодого покоління можемо сповнити обов'язок і зберегти пам'ять цих полеглих синів України.

Бережімо і передаваймо цю пам'ять і правду про вірність українського воюка для українського народу в службі для свого народу, чи це на рідній землі чи в далекій чужині».

У Фельдбаху, після Панахиди поклали вінок д-р Остап Сокольський, пхор. Михайло Кучер і побр. Лев Бабій, а шанувальне слово сказали сот. д-р Мирослав Малецький і пор. Роман Дебрицький, який подякував всечаснішим отцям, всім побратимам-воюкам і громадянам, головно молоді і членам мистецьких груп за участь у відвідинах цвинтарів та вшанування пам'яті полеглих воїнів і І УД УНА.

В суботу, 2 червня члени Головної Управи Братства, Крайових Управ і Головної Управи ОБВУ відбули спільне засідання, в часі якого обговорено відбуті імпрези, актуальні справи співпраці та завдань. О год. 10.00 дня на площі в центрі міста відбувся попис народніх танців, що з ними виступали австрійські групи, а теж з Фінляндії і Туреччини. Найбільший успіх мав наш танцювальний ансамбль «Орлик». Після обіду окрема делегація поїхала і поклала вінок біля пам'ятника австрійських спадунів. О год. 7.00 ввечері всі зібрались на площі біля спортової залі, ждучи приїзду президента Австрії. Тоді ще раз виступали

*Пор. Богдан Микитин і хор. Петро Кіщук біля пам'ятника
на воєнному цвинтарі у Фельдбаху*

танцювальні ансамблі, великим успіхом утішався «Орлик», а хор «Україна» проспівав композицію Ст. Людкевича до слів Тараса Шевченка «Молитва козаків у неволі» та М. Вербицького «Широкий Луг».

О год. 8.00 ввечері велика спортова зала заповнилася австрійською і українською публікою. Президента Австрії привітав посадник міста, а симфонічна оркестра Високої Музичної Школи з Грацу відіграла чудово сонату Вебера. Історик з Грацу проф. д-р Рудольф Грасмут виголосив доповідь на тему «800-ліття Фельдбаху», після чого знову виступала згадана симфонічна оркестра, а посадник міста радн. Гармтодт вручив президентові держави й голові уряду Стирії д-рові Йозефові Крайнерові пропам'ятні книги з нагоди 800-річчя міста Фельдбаху. Оркестра відіграла тоді «Гавдеамус» Й. Шпарке, а голова стирийського уряду виголосив привітальне слово. Після святкового «Віват академія» Бікселя, що його відіграла симфонічна оркестра промовляв президент Австрії д-р Кіршлегер, вітаючи Фельдбах з ювілеєм та бажаючи містові дальшого економічного і культурного розвитку. На закінчення оркестра відіграла стирийський і австрійський славні. Під час виступу президента хор. Петро Кішук і бул. Маркіян Шептицький вручили йому в подарунок ілюстровану книгу в німецькій мові «Шевченко — Рембрант Сходу» та збірку літературних нарисів п. з. «Блакитний листопад» — переклад на німецьку мову п-ні Анни-Галі Горбач.

У неділю, 3 червня більша частина збірної групи з Великої Британії виїхала рано до Мюнхену. Український прапор у центрі міста був

Співає хор «Україна» у Фельдбаху біля міської ратуші

Виступ «Орлика» на площі біля міської ратуші у Фельдбаху

Вітрина однієї з головніших крамниць м. Фельдбаху з виставкою українського мистецтва, влаштованою з нагоди «Українського тижня» в цьому місті

Фрагмент із виступу танцювального ансамблю «Орлик»

знятий і вивішений біля пам'ятника полеглих, що стоїть коло церковної криниці, де вмурована пропам'ятна плита в пам'ять полеглих українських воїнів. Там поклав вінок від філії Союзу Українських Воєнних Інвалідів у Новому Ульмі, її голова побр. В. Вацик. У стіп пам'ятника поклали вінок д-р Остап Сокольський і представники чоловічого хору «Україна» при співі українського національного гімну, а стирійська духовна оркестра відіграла воєнську жалобну пісню про «вірного товариша».

Торжественну Службу Божу в головній церкві відслужили о. шамб. Олександр Дзерович-Остгайм і о. Мирон Мольчко. Церква була заповнена австрійцями й українцями, о. шамб. Дзерович пояснював місця з св. Літургії по-німецькому, а також сказав двомовну проповідь. Апостола по-німецькому читав д-р Р. Лебедович з Грацу. Молитовно співав хор «Україна» під диригуванням п. Є. Задарка, а Служба Божа закінчилась проспіванням «Боже Великий, Єдиний».

Пополудні українці почали вибиратися в дорогу додому. Гарний час скоро проминув, а їдучи додому наші думки линули туди, в чудову австрійську країну, де на воєнних цвинтарях ми бачили, за словами Олександра Олеся, святі могили наших побратимів воїнів, що життя своє віддали за волю України.

Я бачу вас, святі могили,
Без написів, імен, хрестів,
Лиш квіти у степах вас вкрили,
Під тихий, тихий плач дощів.

Хто в них? Чиї тіла гарячі?
Хто лицарів назве борців?
Хто втрати нації оплаче,
Коли поховано співців?

Д-р Остап СОКОЛЬСЬКИЙ

СЕРЕД ДИВІЗІЙНИКІВ В ЕВРОПІ — 1984 РІК

Пройдені спільно бойові дії в Дивізії: Брідські бої, перебування на Словаччині, Словенії, на фронті біля Грацу в Австрії (чи як прийнялось у щоденній мові »під Фельдбахом«) — це побратимство зброї, яке з'єднало більшість дивізійників у велику вояцьку сім'ю. Давно пережиті події повертаються свіжими чіткими в пам'яті, а картини бойового піднесення, трагічні події — смерть друзів, з якими спільно ділилися харчовим пайком, викликають ностальгію і зворушливі моменти.

Так і нам — сот. д-рові Мирославу Малецькому, пхор. Михайлові Кучеру, побр. Леву Бабієві і мені — канадським учасникам цьогорічної поїздки до Австрії, з душевним піднесенням і емоціями довелось вітати старих бойових друзів. Перша зустріч відбулась у Мюнхені, з членами Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Західній Німеччині — побр. Романом Дебрицьким і побр. Володимиром Душинським (добрим футболістом у полоні в Ріміні). Незабаром до Мюнхену приїхала спільна група з Великої Британії (около 80 осіб). З ними приїхав голова Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії пор. Богдан Микитин і члени Головної Управи ОБВУ: хор. Петро Кіщук, бул. Маркіян Шептицький, голова Суду Чести ОБВУ бунч. Михайло Гринюк, ген. секретар Союзу Українців у Великій Британії дир. Іван Равлюк і побр. Лев Коваль, підреферент зв'язків ОБВУ з австрійськими комбатантськими організаціями.

Першою нашою дією в Мюнхені, в п'ятницю, 25 травня, була участь у Панахидах на кладовищі Вальдфрідгоф і покладення вінків на могили сл. пам. Степана Бандери і при пам'ятнику полеглим за волю України.

Того дня Крайова Управа Братства влаштувала зустріч дивізійників, що відбулась у залі при місцевій українській католицькій катедрі. Приємно було зустрітись знову з одним із найстарших віком дивізій-

ником полк. Євгеном Побігушим-Реном, і шефом штабу Дивізії пполк. Вольфом-Дітріхом Гайке, який чи не одинокий з німецьких старшин у Дивізії правильно розумів духовність українського вояцтва, чого не розуміла більшість німецьких старшин.

Зустріч відкрив пор. Роман Дебрицький. З коротким словом виступили пполк. Гайке і полк. Євген Рен. (У часі поїздки і концерту перекладачем був мгр Богдан Шарко з Мюнхену). Пполк. Гайке висловив похвалу українським воякам, з якими йому довелося служити в Дивізії. Дружньо привітав нас теж голова комбатантів німецької дивізії спадунів, майор Енгеберґ. Ця дивізія була теж в одному з відтинків фронту в Австрії.

Вечірній концерт у «Софієнзаль» у Мюнхені був великою подією. Танцювальний ансамбль «Орлик», якого керівниками та хореографами є Марія Бабиц і Дмитро Парадюк, квартет бандуристів «Кобзарське Братство» (д-р Любомир Мазур, Ігор Лучка, Іван Гнилиця і Юрій Бабчук) з Великої Британії, і мюнхенський хор «Україна» (молоді співаки з Мюнхену, Ульму і Зальцбургу) наскрізь захопили заповнену українським і німецьким громадянством залю, багатство танків, різноманітність і кольоритність одягу, троїста музика, полонили увагу глядачів.

Поїздку мистецьких ансамблів з Великої Британії та інші кошти в загальній сумі £6,000 фінансували: Об'єднання б. Вояків Українців у Великій Британії, Станиця Братства в Торонто, Крайові Управи ЗСА й Канади та Товариство «Броди-Лев» у Нью-Йорку. Цей концерт був першим успіхом краси нашого народного мистецтва.

В неділю Служби Божої не було у старовинній церкві св. Варвари, а вся українська громада Відня поїхала на гору Леопольдберг, щоб там, де почався головний наступ, у тому й козаків, на турків, які облягли місто в 1683 році, відзначити цю історичну подію. У церкві на цій горі о. шамбелян д-р Олександр Дзерович-Остгайм і о. крил. сот. Михайло Ратушинський — капелян ОБВУ, відслужили Службу Божу при співі хору церкви св. Варвари, під диригентурою проф. А. Гнатишина.

Після Служби Божої відбулося святочне відкриття та посвячення пропам'ятної плити, закріпленої на зовнішній головній стіні церкви, на якій написано по-німецькому, що у визволенні Відня 1683 року брали участь українські козаки. До участі в Молебні й посвяченні плити приступив о. С. Гуцуляк, парох української православної церкви з Сарнії, Канада. Спорудження цієї пропам'ятної плити фінансували дивізієйники — члени ОБВУ в Іспанії, що їх на посвяченні репрезентував мгр Микола Волинський.

Тут промовляли дир. Іван Равлюк і о. д-р Дзерович, який подякував парохів церкви за дозвіл на постійну пропам'ятну плиту. Парох церкви Леопольдберґу висловив радість з нагоди відзначення української

участі в обороні Відня і заявив, що так, як тоді в 1683, на знак перемоги, цілий день дзвонили всі дзвони церкви, так і цього дня вони дзвонять.

Участь українців Відня, української подорожуючої тоді в Європі студентської молоді з Америки, туристів — гостей з Англії, Канади, ЗСА й Австралії, участь молодих українців — утікачів з Польщі у посвяченні — це успіх української громадськості в історії Відня.

У четвер, на свято Вознесіння Христового в Австрії, на головному цвинтарі Грацу, біля могили капеляна І УД УНА, о. Данила Ковалюка, відслужено Панахиду й покладено вінок, а опісля відслужено Панахиду на збірній могилі 300 українських дівчат, які згинули під час бомбардування фабрики пороху в Грацу, під час другої світової війни. Опісля група — понад 100 осіб поїхала до Талергофу, де в капличці при ротунді відслужено Панахиду за померлих тут українців під час першої світової війни. Подано, що померли понад 1767 людей з Галичини і Буковини, яких австрійці, за підозріння в русофільстві, в більшості на доноси польських урядників, вивезли до концентраційного табору в Талергофі (вересень 1914-1917 р.). Насправді в Талергофі померли багато більше українців.

Увечері ми повернулись до Фельдбаху, де австрійські комбатантські організації (в їхній склад входять не тільки колишні вояки, але також активна військова служба та запас) приготували для нас прийняття. В офіційній частині вечора виступали: голова Комбатантського об'єднання Стирії, посадник міста Фельдбаху, полк. Гайке, та місцевий хор. Від українців говорив м-р Антін Мельник — голова Центрального Представництва Українців Німеччини, пор. Богдан Микитин — голова ОБВУ у В. Британії, і пор. Роман Дебрицький — голова КУ кол. Вояків І УД УНА в Німеччині. ОБВУ нагородило своїми медалями визначних австрійських ветеранів, а австрійці відзначили українських комбатантських діячів Великої Британії, Німеччини, Канади, ЗСА, представника Братства «Броди-Лев» — А. Закревського та голову Головної Управи Братства дивізійників і голову РУКО — д-ра М. Малецького, медалями та пропам'ятними хрестами.

У п'ятницю, ми відвідали воєнні цвинтарі де похоронені дивізійники. Їх — шість, а на кожному, на головному місці, стоїть пам'ятник. Їх спорудило Братство «Броди-Лев», ОБВУ, і Братство кол. вояків І УД УНА в Сант Стефан, Бірнбавм, Гнасі, Травтсмандорфі, Гляйхенбергу і Фельдбаху. Наша група трьома автобусами й около тридцятьма автами, їхала на кожний цвинтар, і там служили Панахиду.

У Гнасі, де колись стояв штаб 29 полку, в ресторані під час спільного обіду, привітав нас посадник міста і роздав нам книжки — історію міста, в якій згадується й про бої Дивізії. Він висловив признання за

дбайливу нашу опіку могилами своїх побратимів, і своє захоплення танцювальним ансамблем «Орлик» та бандуристами «Кобзарське Братство».

У Бірнбавмі пам'ятник стоїть під самою церквою де похоронено дивізійників. У день капітуляції, в околиці Бірнбавму згинув дивізійник: запальної охорони. Неможливо було їх похоронити зараз, але за ініціативою місцевого пароха, австрійці знесли їх тіла пізно вечером під церкву і накрили палаткою, щоб на другий день їх похоронити. Ще того самого вечора советська команда забрала від пароха всі ідентифікаційні номери, а відтак большевики сбили їхні тіла бензиною і спалили так, що біля костюлу похоронено рештки із спалених «невдомих» дивізійників.

У Гнасі зустріли ми одного дивізійника, який тут лишився ще з часів війни, й сьогодні ледве чи можна б його відрізнити від місцевих мешканців. Під час відступу з фронту його, і ще двох дивізійників захопили большевики і поставили на подвір'ї до розстрілу. В цю хвилину на це подвір'я заїхав возом вермахтівець, який вернувся з війни додому. На щастя надійшов вищий старшина Червоної армії, і сказав, що перебирає під свою команду всіх чотирьох, яких передасть вищій команді для покарання. Коли червоноармійці відійшли, цей старшина по-українськи наказав зловленим дивізійникам переодягтися в цивільний одяг і втікати, а австрійцеві дозволив іти до його родини, яка в розпучі стояла на подвір'ї.

На цвинтарі в Гляйхенбергу сотник Володимир Козак, який воював на цьому відтинку фронту, від себе поклав китицю квітів біля пам'ятника та віддав салют полеглим воякам його сотні.

Лев Бабій, який був у його сотні, розповідав нам, що сотник Козак на своїх плечах ніс тіло чотового дес. Стасенка, що згинув при кулеметі, не допустивши до прориву ворога під час одного з боїв.

Сот. М. Малецький, Лев Бабій і я мали нагоду разом з сот. В. Козаком відвідати хату в Гляйхенбергу, де стояв «гефехтштанд» — командний пункт сотні Козака. Назустріч нам вийшла старенька австрійка зі своєю невісткою, і, приблизившись, почала обцілювати сот. Козака. Вона сказала нам, що за нього молиться, бо він врятував тоді від смерті її чоловіка та кількох австрійців, яких німці хотіли розстріляти.

В суботу, вранці в середині міста Фельдбаху, біля пам'ятника святочно відслоненого і посвяченого три роки тому, ми поклали вінки. Згодом, на ринковій площі виступали мистецькі танцювальні ансамблі з Туреччини, Югославії та Фінляндії, ансамбль «Орлик» та бандуристи «Кобзарське Братство». Цей тиждень місто назвало «Українським тижнем», а в одній крамниці в центрі міста були експонати українського народного мистецтва.

Того ж ранку ми відбули ще одне спільне засідання членів ОБВУ, Братства кол. вояків І УД УНА і Братства «Броди-Лев». Увечері відбувся мистецький концерт з участю президента Австрії.

В неділю відслужено Службу Божу в українському обряді в головній церкві Фельдбаху. Співав хор «Україна» з Мюнхену, який прибув до Фельдбаху попереднього дня.

Участь у цьогорічних відзначеннях українських ансамблів «Орлик» і «Кобзарське Братство» та хору «Україна» рознесла українську пісню і танцювальне мистецтво серед широких мас Австрії.

Після виступу ансамблю «Орлик», я підійшов до мого земляка, мистецького керівника Дмитра Парадюка, щоб йому й п-і Марії Бабич погратувати, коли це до нас підійшла молода австрійка. Вона, захоплена ансамблем, запросила їх на обід.

— Ми не можемо скористати з вашої гостинности, за яку дуже дякуємо — сказав п. Парадюк, — бо ми обідаємо разом з цілим ансамблем.

— Я вас усіх запрошую на обід, — настоювала вона.

— Але нас около сорок осіб, — відповів Парадюк.

— Чудово. Вас усіх побачу пізніше в цьому ресторані на обіді, — задоволено посміхнулася австрійка — це буде моя подяка вам за хвилини мистецької насолоди.

Мтр Василь ВАРЦАБА

ЗНОВУ В АВСТРІЇ — 1985 РІК

Цього року спільна групова поїздка до Австрії з Великої Британії відбулась від 9-19 травня, з участю около 50 осіб, більшість кол. вояків. Цю групову поїздку організувала Головна Управа ОБВУ, а її діловим керівником був хор. Петро Кіщук, орган. референт Головної Управи. З групою їхали теж сот. д-р Святомир М. Фостун, ген. секретар ОБВУ, бул. Маркіян Шептицький, ппор. Маріян Д. Гайва, пхор. Володимир Яніквський, бул. Микола Яцків, побр. Лев Коваль, ст. бул. Михайло Татарчук, а також голови Відділів ОБВУ: побр. Дмитро Плешкан — голова Відділу ОБВУ в Ноттінггамі, побр. Михайло Богачевський — голова В-лу ОБВУ в Карлайлі, побр. Михайло Князевич — голова В-лу ОБВУ в Рашдені, побр. Михайло Червак — голова В-лу Лідс, Г. Трухан — голова Відділу ОБВУ в Глостері, бул. М. Ткачук — голова Відділу в Лондоні.

Наша група прибула до Мюнхену у надвечер'я, в четвер, 9 травня. На летовищі нас привітали полк. Євген Рен і мгр Володимир Леник, і звідтіл ми всі поїхали до інтернату »Рідна Школа«, який приміщується в гарній частині міста Мюнхену. Прибувши до інтернату, нас пригостили смачною вечерою, а після вечері мгр Володимир Леник розказав нам про заснування »Рідної Школи« шістнадцять років тому. З того часу приміщення значно змінилось, уліпшилось, і тепер служить українській мюнхенській громаді, а головно молоді. Вся наша група нічлігувала в інтернаті.

Другого дня, в п'ятницю, 10 травня ми поїхали на кладовище Вальдфрідоф, де на українській ділянці, священники — о. архипротопресв. Палладій Дубицький і о. Мирон Мольчко, відслужили Панахиду при могили сл. пам. Степана Бандери. Від Головної Управи ОБВУ поклали вінок — хор. Петро Кіщук, бул. Микола Яцків і ст. бул. Михайло Татарчук. Другий вінок поклали — побр. Михайло Богачевський з Карлайлю, побр. Теодор Окунь з Олдгаму і побр. Роман Довгань з Едінбургу. Шанувальне слово сказав сот. д-р Святомир М. Фостул. Опісля всі помолилися біля свіжої могили бл. пам. Наталки Куцан-Бандери, і там п-ні Люба Фостун поклала на її могилу китицю квітів. Біля пам'ятника полеглим за волю України отці відслужили також Панахиду, а побр. Василь Яремко, побр. Микола Червак з Лідсу та побр. Михайло Онуфрак з Данді поклали вінок. Зворушливе шанувальне слово сказав полк. Євген Рен.

Опісля ми поїхали до колишнього нацистського концентраційного табору в Дахав, щоб віддати пошану українцям загинулим у тому концтаборі. Подорож до Дахав тривала одну годину. Ось ми вже з концтаборі, який тепер зберігається як своєрідний музей — заповідник з виїмком того, що там уже немає дерев'яних бараків у яких жили в'язні. Цей концтабір відкрили 22 березня 1933 року. Спочатку він був розрахований на 5000 в'язнів. У 1942 році там карались уже 12 тисяч, а в 1944 році около 30.000 в'язнів, між ними багато українців. Провірки, що їх проводили після війни різні комісії ствердили, що в Дахав згинули щонайменше 29.000 в'язнів. Цей табір — заповідник є тепер під адміністрацією міжнародного комітету. Там є музей та інші приміщення залишені як пам'ятки цього одного з так зв. нацистських »млинів смерті«. Приїжджають туди туристи з цілого світу, щоб оглянути цей табір та віддати пошану й поклін згинулим жертвам жорстокого нацистського режиму. Завдяки ініціаторам — учасникам студентської групи »Стежками батьків по Європі« зорганізувався комітет, який домагається визнання українських в'язнів, а в одній із заль музею є образ Печерської Матері Божої з простягненими руками над умираючими в'язнями. Напис у трьох мовах пояснює, що образ присвячений українцям-в'язням, що згинули в тому концтаборі.

Члени ОБВУ в поході на кладовищі Вальдфрідгоф у Мюнхені

Панахида біля могили сл. пам. Степана Бандери

*Салют після покладення вінка у стіп пам'ятника жертвам
концтабору у Дахав*

Мгр Володимир Леник, колишній політв'язень цього табору, розказував нам про жакіття, що його довелося переживати в тому концтаборі. У стіп пам'ятника жертвам нацистського терору сот. д-р Святомир М. Фостун, мгр Володимир Леник і хор. Петро Кіщук поклали вінок.

Повернувши до інтернату ми пообідали й попрощавшись з гостинними господарями виїхали до Австрії. Їхали головною автострадою, а хто їхав уперше, той захоплювався чудовим краєвидом. Приїхали ми о год. 8.00 ввечері до місцевості Ст. Фейнт. Узимку в тій невеличкій місцевості відбувається спортовий з'їзд. Ми нічлігували там у готелі «На чорних волах», аж до виїзду до Фельдбаху.

В суботу, 11 травня наша група вибралася до Відня, щоб оглянути деякі пам'ятки. Рано ми оглянули цісарський замок Шенбрун, а після обіду з нами вже був о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм. Ми відвідали церкву української парафії св. Варвари у Відні. Історія цієї церкви вельми цікава. Вона в самому центрі Відня. На пропам'ятній плиті є напис у старослов'янській мові: «Йосиф II і Марія Тереса, самодержці Австрії, храм цей св. Варвари враз з обителю для образования молодого клиру католицького східнього обряду великодушно передали в літо від Р. Х. 1775 р.». Отець шамбелян розказав нам історію церкви й парафії, показав цінні пам'ятки. В церкві є прегарний барокковий

Учасники групової поїздки з Великої Британії перед будинком інтернату «Рідна Школа» у Мюнхені

Зупинка в Альпах у часі подорожі з Мюнхену до Ст. Фейнт

іконостас на шість ярусів. Церква по-мистецькому розмальована з українському стилі.

Церкву завжди відвідують різні визначні особи. Навіть сам президент Австрії д-р Р. Кіршлегер приходить кілька разів у рік на Богослуженні. Немає сумніву, що о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм і проф. Андрій Гнатишин та їх широковідомий хор роблять велику корисну послугу українській Церкві і народові.

Другого дня в неділю, 12 травня ми поїхали ще раз до церкви св. Варвари й були учасниками Служби Божої, що її служив о. шамбелян О. Дзерович-Остгайм. Співав парафіяльний хор під диригуванням проф. Андрія Гнатишина. В часі проповіді всч. о. Дзерович сердечно нас привітав і побажав нам успішної поїздки. Після Служби Божої побратими — Петро Вербюк з Рочестеру, Володимир Доскоч з Болтону й Григорій Мисан з Нортгемптоні поклали вінок коло пропам'ятної плити вмурованої в церкві в пам'ять полеглим українським воїнам.

Не гаючи часу, ми всі поїхали автобусом на гору Леопольда. Там коло пропам'ятної плити о. шамб. д-р Дзерович відслужив Панахиду, а вінок поклали — мгр Василь Варцаба з Нортгемптоні, побр. Лев Рись з Редінгу і побр. Іван Замойський з Манчестеру. Шанувальне слово сказав сот. д-р Святомир М. Фостун, а ред. Микола Волинський у

Всч. о. д-р шамб. Олександр Остгайм-Дзерович служить Панахиду на горі Леопольдбергу біля пропам'ятної плити

Фрагмент із Панахиди

своєму слові прсвів аналізу подій та історичних обставин часу коли українські козаки брали участь в обороні Відня в 1683 році. Після закінчення врочистості хор. Петро Кіщук подякував о. шамб. Дзеровичеві за відслуження Панахиди, промовцям та всім учасникам і запросив усіх на обід до ресторану таки на тій же горі — Леопольдбергу.

Після обіду наша група вибралась разом з о. шамб. Дзеровичем на прогулянку кораблем по Дунаю. Плив корабель понад три години, далеко поза Відень, яких 50 кілометрів. Повернули до нашого готелю вже пізно ввечері, але ще довго вночі наше вояцтво співало вояцькі пісні, а Зенко Зварич пригравав на акордеоні.

Понеділок, 13 травня був вільний день і ми всі поїхали на прогулянку поза Відень. Обідали в місті Айзенштадті розположеному яких десять кілометрів до угорської границі. По обіді оглянули палац шляхетської угорсько-австрійської родини Естергазі ще з XIV століття. В тому палаці часто концертував славний композитор Йозеф Гайдн. У великій концертній залі розмальовані всі провінції колишньої великої австро-угорської імперії. Галичина зображена як молода дівчина, що приклякнула з кошиком хліба на коліні.

У пополудневому часі ми вибрались у підвіденський ліс на так зв. «гойрінген», тобто дуже популярну австрійську перекуску серед лісу, під відкритим небом. Там усі весело забавлялись і поспівали, а пізно

ввечері повернули до Ст. Фейнт, і почали готуватися до від'їзду. Другого дня після снідання ми виїхали до Фельдбаху. По дорозі заїхали до відомого Марійського відпустового містечка Маріяцель. У тому містечку статуя Матері Божої вирізьблена з дерева ще в XII стол. творила багато чудес, і тому ця місцевість стала славною. У XIV столітті навіть європейські володарі відбували туди прощі. Там побудована величава базиліка, в якій є ця статуя Матері Божої, що стоїть прикрашена на срібному престолі. В цій базиліці похоронений угорський кардинал Міндшенті. Базиліка весь час заповнена прочанами. Службу Божу там служать безперервно. Базиліка побудована в готицькому стилі з домішкою барокко. Багато прикрашена. Кілька років тому Маріяцель відвідали наші прочани з о. митр. Миколою Матичаком. У 1983 році відвідав Маріяцель Папа Іван Павло II. Помолившись у церкві та купивши сувеніри, ми подалися далі в дорогу й увечері приїхали до Фельдбаху.

Після вечері в гостинниці Труммер відбулась несподіванка — відзначення 70-ліття побр. Івана Павкнера. Прийняття приготували ювілятові його приятелі з Коломиї, а головню побр. Василь Щербатюк — голова Відділу ОБВУ в Лій і побр. Володимир Пігій з Рагбі. Відкриваючи прийняття побр. Василь Щербатюк привітав учасників, а теж і ювілята. Вітали ювілята: Від Головної Управи ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, як девголітнього голову Відділу ОБВУ в Болтоні та побажав йому доброго здоров'я, а всі проспівали грімке многоліття. Відтак вітали ювілята побр. Ярослав Фатерига, пхор. Володимир Янківський, хор. Петро Кіщук, бул. Михайло Ткачук, ст. бул. Михайло Татарчук та інші. Псбр. Іван Павкнер був вельми зворушений цим ушанованням і сердечно подякував організаторам прийняття і всім учасникам, зокрема членам головної Управи ОБВУ.

Цього року поїздка до Австрії була відмінною від попередніх тим, що в ній брав участь і виступав наш славний хор «Бурлака», який вславився своїми виступами на американському континенті протягом довгих років свого існування. Для багатьох з нас, хор «Бурлака», це щось символічне, це звук улюблених українських пісень серед невідрадних обставин таборового життя. Хор «Бурлака» постав в Італії під час таборового життя. Його хористи — це кол. дивізійники, які своїми піснями приносили велику розраду в таборі інтернованих вояків української дивізії I УД УНА. Їх пісні були насолодою, вони пригадували і тугу за Батьківщиною, серед них часто родилась надія у краще майбутнє.

Цього року цей хор, що відновив свою діяльність у Канаді, приїхав до Європи на запрошення Крайової Управи Братства кол. Вояків I УД УНА (Зах. Німеччина), а ГУ ОБВУ допомогла зорганізувати концертне турне у Великій Британії, успіх якого перевищив усі сподівання.

Хор «Бурлака» мав перший свій виступ у Мюнхені, в середу 15 травня.

*Промовляє на воєнному цвинтарі в Ст. Стефані
побр. Микола Мик з Австралії*

Біля пам'ятника полеглим воїнам І УД УНА в Бірбавмі

В цей день після обіду, група поїхала оглянути руїни замку в Бад Гляйхенбергу, а повертаючи, ми заїхали до гостинниці, що містилася на одній горі, на підвечірок, і там весело провели час. Молодий Зенон Зварич знову пригравав на акордеоні, а всі співали вояцькі й народні пісні.

Четвер, 16 травня — лат. свято Вознесіння Христове. Це свято австрійці вшановують особливо традиційно й урочисто. На жаль, по обіді почалась дощова негода й перешкодила нашій дальшій програмі. Ми поїхали до Грацу й там у каплиці о. архипротопресвітер Палладій Дубицький, о. шамб. д-р О. Дзерович і о. Мольчко відслужили Панахиду при співі хору «Бурлака» з Канади, що саме того дня приїхав до Фельдбаху, разом з ппор. Маріяном Д. Гайвою — фінансовим референтом ГУ ОБВУ. Диригував хором маестро Зенон Лавришин. Користаючи з нагоди о. шамб. д-р О. Дзерович привітав гостей — хор «Бурлака», а опісля вітав їх і всіх присутніх д-р Роман Лебедович. На могилі бл. пам. о. капеляна Данила Ковалюка поклали вінок бул. Мирон Вільшинський з Рагбі, Гавриїл Герилюк з Ковентрі і Василь Щербатюк з Лію. При пам'ятнику згинулих під час бомбардування Грацу українських жінок і дівчат, поклали вінок п-ні Люба Фостун, яка і сказала слово про жертви й обставини воєнного часу, — п-на Ірина Зварич і побр. Григорій Мисан.

З Грацу всі поїхали до Талергофу, і там поклали вінок — побр. Іван Рак з Лестеру, побр. Михайло Князевич з Рашдену і побр. Іван Поляниця з Стокпорту, а сот. д-р Святомир М. Фостун розказав коротко про табір інтернованих у тій місцевості, де померли дуже багато українців запроторених у цей табір австрійською державною адміністрацією у роках першої світової війни.

У п'ятницю, 17 травня ми відвідали воєнні цвинтарі в околиці Фельдбаху. О год. 8.30 ми всі виїхали автобусом до місцевості Ст. Стефану. Наша група з Великої Британії, у новому однострою, гарно виглядала. Того дня прибули багато українців з Зах. Німеччини й Австрії так, що ціла українська група налічувала понад 200 осіб. Згадані вже наші отці всюди на воєнних цвинтарях служили Панахиди. Співав хор дивізійників «Бурлака» під диригуванням маестра Зенона Лавришина. Вінки поклали: В Ст. Стефані — побр. пхор. Михайло Кучер з Едмонтона, побр. Григорій Трухан з Великої Британії і побр. Р. Дябоба з Німеччини. Шанувальне слово сказав побр. Микола Мик з Австралії. У Бірнбавмі поклали вінок побратими Стахів, Іваш, Фарина, а промовляв побр. О. Бей з хору «Бурлака». У Гнасі вінок поклали — побратими Макарчук, Федорчук і Зенон Зварич. Промовляв там сот. д-р Святомир М. Фостун. В Бад Гляйхенбергу поклали вінок побр. Ярослав Фатерига, Демчук і Захарків, а промовляв полк. Євген Рен. У Фельдбаху, на

Промовляє сот. д-р Святослав М. Фостун на військовому цвинтарі в Гнасі

Біля пам'ятника на військовому цвинтарі в Бад Гляйхенбергу

На всенному цвинтарі у Бад Гляйхенбергу. Зправа наліво: сот. д-р Святосмир М. Фостун, полк. Євген Рен, пор. д-р Роман Дразньовський, і хор. Михайло Кучер

воєнному цвинтарі вінок поклали побр. Микола Мик з Австрії, побр. М. Дух з Німеччини і побр. Біляй.

На закінчення відвідин воєнних цвинтарів сот. д-р Святосмир М. Фостун подякував всч. отцям за відслуження Панахиди, хорові «Бурлака» за спів і всім учасникам, що прибули, щоб спільно помолитися та вшанувати пам'ять полеглих воїнів І УД УНА.

У надвечірніх годинах того дня відбулось спільне прийняття в імпрезовій міській залі Фельдбаху. Від українців промовляв полк. Євген Рен, який і привітав посадника, а відтак промовляв посадник ком. радник Альойз Гармтодт, який висловив нам, українцям, признання за зберігання традиції пошани полеглим воїнам і дякував за щорічне відвідування Фельдбаху. Опісля він вручив пропам'ятні ювілейні сувеніри представникам Братства і ОбВУ. О год. 7.00 ввечері, в гостинниці Труммер відбулась товариська зустріч з австрійськими комбатантами. Ця зустріч відбулась у городі. Грала австрійська оркестра. Відкрив зустріч новий голова міських австрійських комбатантів Г. Ангерер, привітав сердечно нас, українців, а теж і австрійців та висловив вдволення, що українці-вояки знову так численно прибули до Фельдбаху,

Фрагмент Панахиди на воєнному цвинтарі у Фельдбаху

щоб ушанувати пам'ять полеглих своїх побратимів та спільно відзначити 40-річчя з часу закінчення другої світової війни.

Відтак він нагородив австрійськими медалями кількох наших побратимів а теж і членів Братства з Німеччини. Нагороди отримали теж п-ні Люба Фостун і п-ні Віра Береґей.

З черги сот. д-р Святомир М. Фостун і хор. Петро Кіщук нагородили медалями кількох австрійських комбатантів. Пср. Роман Дебрицький і псбр. Вол. Душинський вручили нагороди й грамоти кільком австрійським комбатантам від Крайової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Зах. Німеччині.

Після того промовляв заступник голови австрійських комбатантів. Він сердечно вітав нас і сказав, що «Ви пережили важкий час і далі служите вашій Батьківщині. Приїжджайте до нас, бо ви належите до нашої громади». На закінчення офіційної частини пор. Роман Дебрицький подякував австрійським комбатантам від імені всіх українців-учасників за їхню дружбу і співпрацю з українськими комбатантами. Товариська зустріч тривала до пізньої ночі, всі гуторили, співали, веселилися.

Другого дня, в суботу, 18 травня був один з найважливіших днів у нашій поїздки. Того дня вже рано, о год. 9.00 представники ОБВУ і Братства поклали вінки в крипті церкви і біля нашого пам'ятника на

площі, де до всіх нас, о. архипротопресвітер Палладій Дубицький сказав глибокозмістовне слово: »Подякуймо Богу — говорив він, — у цю сорокову річницю від закінчення війни. Я тут сьогодні з вами як кол. капелян Дивізії, що перебував на фронті в цій околиці і разом з вами віддаю поклін полеглим нашим побратимам воякам... Моє слово до вас, дорогі побратими, великої подяки за те, що хоч доля продовж 40 років

*Промовляє біля пам'ятника у місті Фельдбаху
всч. о. архипротопресвітер Палладій Дубицький*

закинула Вас у різні країни чи континенти вільного світу, Ви будете великий храм — соборну Україну. Ви не спокусилися самолюбством, щоб на його крилах летіти в безодню забуття, але так як колись, 40 років тому, ви й далі служите Богові й Україні. Дорогі побратими! Друга світова війна закінчилася давно, 40 років тому, але ви й далі є вояками нашого народу, лише форма боротьби відмінна, бо, як св. апостол Павло у своїм посланні говорить: »зодягніться в повну зброю, візьміть у руки меч духовний, яким є слово Боже«. Бо боротьба ваша є боротьбою з духом злоби і темряви, і цю зброю, ви дорогі, маєте у ваших серцях... і на цьому шляху Боже вам допоможи... Дякую вам за пам'ять полеглим, котрі 40 років тому воювали за кращу долю нашого народу. Висловлюючи пошану нашим побратимам, що тут спочивають вічним сном, віримо, що Господь наблизить час нашої перемоги. В між час наша зброя, хай буде слово правди«.

На закінчення цієї офіційної частини на площі міста, сот. д-р Святомир М. Фостун нагородив медалею власника автобусної фірми, за його довголітню дружню співпрацю з ОБВУ.

О год. 10.00 дня, всі ми, наші побратими з Зах. Німеччини та австрійські комбатанти й представники місцевої адміністрації пішли походом на кладовище у Фельдбаху, де біля могили бл. пам. май. Сеппа Маврера

*Панахида біля могили бл. пам. май. Сеппа Маврера у Фельдбаху.
Промовляє побр. Володимир Душинський*

ра, кол. голови округи австрійських комбатантів, великого приятеля українців, — священники відслужили Панахиду при співі хору «Бурлака», а представники ОБВУ, Братства й австрійських комбатантів поклали вінки на могилу. Жалобне слово по-німецькому сказав побр. Вол. Душинський. Промовляв теж посадник міста Фельдбаху ком. радник Альойз Гармтодт. Він відмітив, що бл. пам. май. Сепп Маврер був людиною доброї вдачі і великий приятель українських комбатантів. Його смерть, це велика втрата для всіх нас. Посадник висловив теж подяку всім нам, за участь у Панахиді й ушановання пам'яті бл. пам. май. Сеппа Маврера.

Після обіду ми всі виїхали автобусом до Травтмансдорфу. Там біля місцевої церкви була збірка всіх австрійських комбатантських відділів, а теж і нас, українців, і австрійського громадянства. Сформувався похід на військовий цвинтар. До маршу грала австрійська духовна оркестра. Прапороносці несли численні прапори. В похід йшли теж священники, різні австрійські цивільні представники, офіцери місцевого військового гарнізону та представники австрійської адміністрації Фельдбаху і Травтмансдорфу.

На військовому цвинтарі наші священники й австрійський капелян відслужили коротку екуменічну Панахиду, а відтак посвятили відновле-

*Співає в часі Панахиди хор Братства з Канади «Бурлака»
під диригуванням маестра Зенона Лавришина*

Фрагмент з Панахиди біля могили бл. пам. май. Сеппа Маврера

Священики йдуть у поході на військовий цвинтар у Травтмансдорфі

*Представники Австрійського Чорного Хреста в поході
на військовий цвинтар у Трафтсмандорфі*

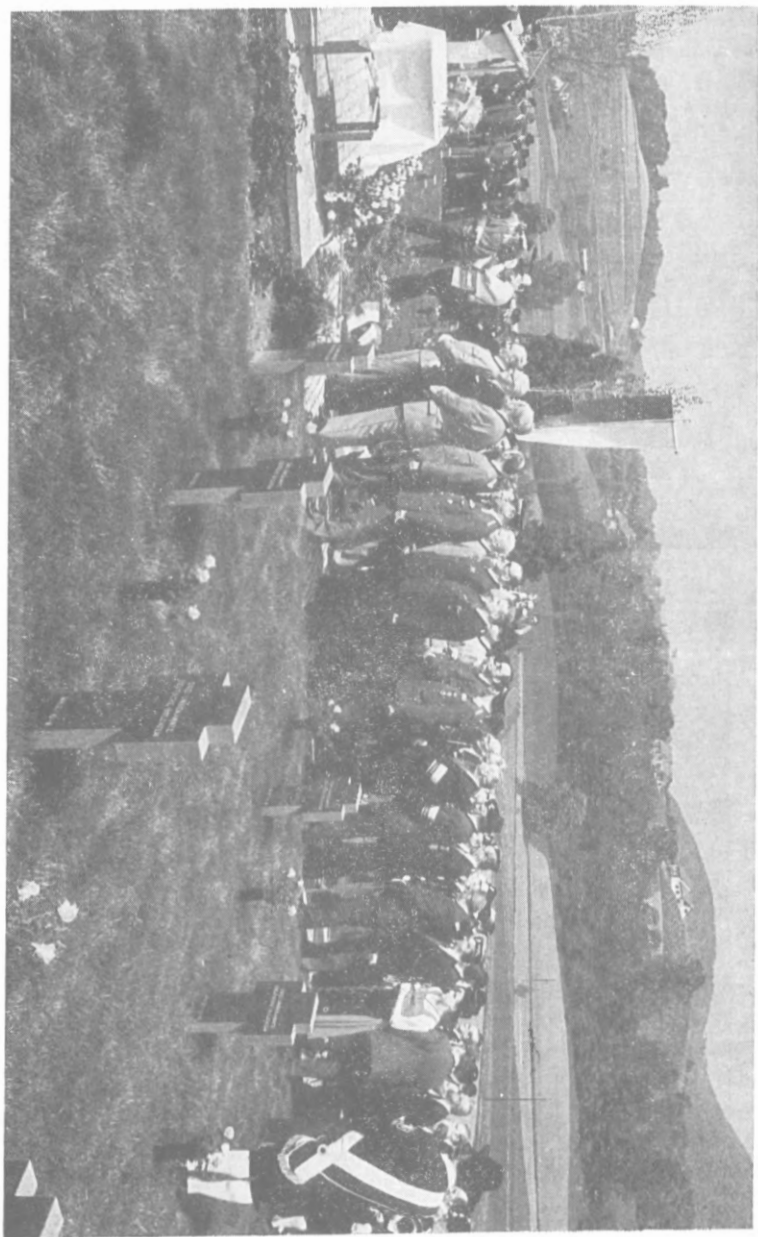
Почесна чота ОБВУ в поході на військовий цвинтар у Трафтсмандорфі

Почесну чоту ОБВУ провадить хор. Володимир Янківський

ний цвинтар. Промовляли опісля президент австрійського Чорного Хреста май. інж. Отто Явс, д-р шамб. О. Дзерович-Остгайм, посадник міста Фельдбаху, австрійський генеральний військовий капелян і пор. Роман Дебрицький. Грала оркестра в часі церемонії посвячення пам'ятника похоронні мелодії, а хор «Бурлака» проспівав «Со святыми упокой», «Вічна пам'ять» і «Коли ви вмирали». В закінчення оркестра відіграла останній салют при похилених прапорах і салютуванні.

Відтак усі вернули назад на площу біля церкви й там президент австрійського Чорного Хреста нагородив хрестами о. шамб. д-ра Олек-

Представники австрійської цивільної адміністрації, війська, комбатантів австрійських і українських, у часі посвячення відновленого воєнного цвинтаря у Травсмандорфі

*Промовляє президент Австрійського Чорного Хреста
май. інж. Отто Явс*

*Президент Австрійського Чорного Хреста нагороджує сот. д-ра
Святомира М. Фостуна хрестом АЧХ І класу*

сандра Дзеровича-Остгайма, о. архипротопресв. Палладія Дубицького, сот. д-ра Святомира М. Фостуна, пор. Романа Дебрицького, хор. Петра Кіщука і д-ра Романа Дrajнiвoвського з ЗСА. З черги сот. д-р Святомир М. Фостун, у супроводі хор. Петра Кіщука, нагородив президента Австрійського Чорного Хреста май. інж. Отто Явса срібною медалею ОБВУ, а також о. шамб. д-ра О. Дзеровича-Остгайма, капітана австрійської армії (теперішнього голову округи австрійських комбатантів) Валтера Бендля і секретаря тієї округи дир. Еріха Наглера. Хрести Братства кол. Вояків І УД УНА вручили їм також пор. Роман Дебрицький і побр. Вол. Душинський. Після закінчення цієї офіційної частини відбулась товариська зустріч у ресторані Шобер у Травтмансдорфі.

Пополудні, около 5.00 години, частина нашої групи поїхала покласти вінок біля пам'ятника австрійським спадунам. Там відбулось коротке поминальне моління, що його відслужив австрійський військовий капелян. Промовляв голова товариства комбатантів-спадунів пполк. Франц Швайнггофер. Від українців сказав добре шанувальне слово побр. мгр Богдан Шарко. Вінок поклали біля пам'ятника побр. ст. бул. Михайло Ткачук з Великої Британії, побр. Олександр Світлик з Зах. Німеччини і побр. Іван Федорчук з Канади.

Зараз же після посвячення відновленого воєнного цвинтаря в Травтмансдорфі, делегація ОБВУ — члени Головної Управи поїхали на запросини станиці австрійських комбатантів у місцевості Поппендорфі на святкове вшановання полеглих австрійських вояків, і брали участь у цьому відзначенні як почесні гості.

Після вечері всч. о. шамб. О. Дзерович-Остгайм відслужив у місцевій церкві у Фельдбаху Службу Божу, а у своєму прощальному слові подякував усім нам, з Великої Британії за прибуття до Австрії і вшанування пам'яті наших полеглих побратимів-вояків і І УД УНА, та побажав нам щасливого повернення додому, доброго здоров'я і Божого благословення. Прощаючи його після Богослуження ми висловили йому подяку за його духовну опіку та велику допомогу, що її він подає кожного року для українців — учасників організованої поїздки до Австрії.

Увечері того дня, хор «Бурлака» з Канади виступив у міській залі з концертом народніх і вояцьких пісень у відзначення 40-річчя з часу закінчення другої світової війни.

Тому, що теперішній диригент хору, Олег Хміль не міг взяти участі в турне, його заступав талановитий диригент, композитор Зіновій Лавришин а акомпаніаторкою була панна Мія Бах. З хором прибув також відомий актор-гуморист Володимир Довганюк.

Концерт почався о год. 8.00 ввечері в міській, імпрезовій залі, яка була заповнена австрійцями й українцями. Хор започаткував свій концерт церковною піснею «Блажен муж», обр. А. Гнатишина, соліст В. Драбик. «Огні горять», слова Т. Шевченка, музика І. Воробкевича з солістами: Андрій Сорока, Юрій Хомин і В. Ігнатович, відтак — «Хор бранців» з поеми «Гамалія».

Тоді п-на Мія Бах відіграла на піаніно «Українську Думку» ч. 1 — обр. Грисовського. Далі хор «Бурлака» продовжував програму стрілецькими піснями, як: «Розпрощався стрілець» — обр. С. Гумініловича, солісти: Микола Лещишин, Василь Чупринда. «Дивізіє, гей рідна Мати» — слова М. Безгрішного, муз. І. Музички; «Віє бур'я» — сл. Б. Стефанишина, муз. Є. Пасіки, соліст С. Кривенький; «Стрілецьким шляхом» — в'язанка, муз. М. Гайворонського; «Наш рідний край», сл. і муз. В. Третяка; «Вперед» — марш УПА, обр. В. Божики; «Розпрягайте хлопці коні» — народня пісня, обр. Я. Бабуняка; «Гаю, гаю, зелен розмаю» — муз. М. Леонтовича; «Бандуристе, орле сизий», сл. Т. Шевченка, обр. Я. Орлова, соліст — С. Кривенький.

Відтак побр. Богдан Шарко — баритон, проспівав дві пісні до акомпаніменту на бандурі.

Хор «Бурлака» продовжував піснями — «Засяло сонце золоте» муз. І. Недільського; «Садок вишневий» сл. Т. Шевченка, муз. А. Гнатишина а солісти: М. Лещишин, Т. Пришляк; «Грай бандуро грай» сл. Д. Луценка, муз. І. Шамо; «Коломийки» — обр. А. Гнатишина, солісти — В. Федик, Ю. Хомин; «Закувала та сива зозуля» сл. і муз. П. Ніщинського, солісти: Ю. Хомин і В. Ігнатович; «Вічний Революціонер» — сл. І. Франка, муз. М. Лисенка.

Різноманітність і краса української пісні захоплювала слухачів а «рیمінцям» пригадалися спомини тих часів коли-то вони чули ці пісні серед інших обставин. Тим разом там було щось нове, щось свіже.

Від самих своїх початків хор «Бурлака» втішався добрими диригентами, які працювали над удосконаленням пісень і це вони досягнули. За час свого існування хор наспівав дві платівки: «Дивізіє, гей рідна мати» в 1976 році, і «За рідний край» в квітні 1985 р., з нагоди відзначення 40-річчя боїв дивізії «Галичина» і присвячена полеглим воякам І УД УНА.

Бурхливі оплески якими публіка нагороджувала хористів «змусила» їх дати ще два виступи. Маестро Лавришин напевно відчув задоволення слухачів та велике призначення за високий мистецький рівень виступу. Добрі голоси хористів і солістів та їх здисципліноване виконання дібраного репертуару ставить цей хор у передове місце, яке вони собі заслужили. Пссадник міста Фельдбаху сердечно дякував хористам за їх виступ у Фельдбаху та вручив маестрові Лавришиному книжку Фельдбаху а п-на Мія одержала китицю квітів.

Цим своїм високомистецьким виступом хор «Бурлака» закінчив усю програму нашого перебування в Австрії. Другого дня, в неділю рано, представники австрійських комбатантів та знайомі сердечно нас прощали, запрошуючи приїхати до Фельдбаху в 1986 році. Представники нашої групи ще раз подякували австрійським комбатантам за їхню дружність і гостинність і після не одного зворушливого «Ауф відерзеєн!» ми виїхали в дорогу, і приїхали до Мюнхену у вечірніх годинах. Того ж дня вечером відлетіли літаком до Великої Британії.

Ппор. Петро КІЩУК

ПАНАХИДА НА ВОЄННОМУ ЦВИНТАРІ — МОНТЕ КАССІНО

У неділю, 8 вересня на окреме прохання ппор. П. Кіщука від імені 1985 року, й була зорганізована старанням УКПО, з нагоди перших роковин смерті Блаженнішого Патріярха Йосифа, взяло участь також організоване членство ОБВУ. Офіційним представником ОБВУ був автор цих рядків.

У неділю, 8 вересня, на окреме прохання ппор. П. Кіщука від імені Головної Управи ОБВУ, була відслужена Панахида в крипті Свят-Софійського храму за полеглих за волю України біля двох пропам'ятних плит — у прославу Головному Командирові УПА ген. хор. Романові Шухевичу і полеглим українським воїнам. Панахиду служили: Блаженніший Патріярх Мирослав, єпископи: Кир Іван Прашко, Кир Платон Корниляк, митрати: Іван Гриньох з Німеччини, М. Бутринський з Чикаго, о. архимандрит Іван Хома з Риму, о. крилошанин Ковальський з Канади і о. Йосафат Лещишин з Великої Британії. Співав хор з Чикаго, під диригуванням п. О. Андрушка. В почесній стійці були: ред. С. Мудрик — голова КОУГЦУ, дир. Юліян Заблоцький, радн. Ярослав Деремenda, інж. Василь Олеськів, дир. Іван Равлюк, інж. пор. Ярослав Гаврих, п-ні Богданна Крушельницька — ОУЖ, п-ні М. Фінів — СУМ, п. П. Рафалюк — голова В-лу СУБ у Ноттінггамі, бул. М. Шептицький — ОБВУ, побр. Ф. Козак — голова Гуртка ОБВУ в Гай-Викомб і побр. П. Тимошук з Ноттінггаму. Чота ОБВУ в однострою під командою пхор. Вол. Янківського творила шпалеру. Квіти у стіп пропам'ятних плит поклали: голова Проводу ОУН дост. Ярослав Стецько, п-ні Леся Марків — радн. СУБ і побр. О. Папроцький — представник суспільно-громадських організацій міста Пітерборо. По закінченні Панахиди ппор. Петро Кіщук висловив від імені Гол. Управи ОБВУ щире вояцьке спасибі всім, що взяли участь у Панахиді, Ієрархам, духовенству, хорові, представникам усіх установ та організацій як також і чоті ОБВУ.

У понеділок, 9 вересня 1985 року відбулася спільна авдієнція у Блаженнішого Патріярха Мирослава-Івана. Представник Гол. Управи ОБВУ ппор. П. Кіщук вітав Патріярха від імені членства ОБВУ та вручив йому другий том Альманаха ОБВУ в подарунку.

У вівторок, 10 вересня відбулася поїздка на Монте Кассіно. Це висока скелиста гора на якій розташований старовинний монастир початки якого сягають 529 р. по Христі. Як загально відомо, Монте Кассіно

Хор. Петро Кіщук веде похідну колону на військовий цвинтар у Монте Кассіно

Фрагмент Панахиди на військовому цвинтарі в Монте Кассіно

було місцем завязятих боїв у 1944 році, в яких по стороні альянтів брав участь другий польський корпус. Тепер під Монте Кассіно є великий і гарно впорядкований воєнний цвинтар на якому похоронені полеглі в боях вояки другого корпусу, а між ними багато українців.

З ініціативи ОБВУ в програму цьогорічної прощі до Риму включено теж одноденну групову поїздку на Монте Кассіно, яка і відбулась у вівторок, 10 вересня. Керівником поїздки був ппор. П. Кіщук. Учасниками поїздки були теж члени Гол. Управи ОБВУ — пхор. В. Янківський і бул. Маркіян Шептицький. До поїздки долучилась більша група паломників з Ноттінггаму та менша група з Німеччини й Америки під керівництвом проф. Вол. Кальваровського. І так у вівторок, ранком, три великі автобуси виїхали з Риму в напрямі на Монте Кассіно. Після тригодинної подорожі ми прибули на воєнний цвинтар розположений у стіп гори Монте Кассіно і на її узбіччях. Там уже застали велику польську групу з Кракова, яка саме служила Молебень при головному вівтарі, що й заставило нас дещо заждати. По короткій перерві ппор. П. Кіщук zorganizував похідну колону на чолі якої йшла трійка з національним прапором: п. П. Федунь — прапороносець, а по боках п-ні Г. Стасів і п-ні Ю. Чопей з Ноттінггаму. Потім прапор ОБВУ ніс побр. Вол. Чопей, у супроводі побр. В. Панкевича з Карлайлу. За ними несли вінок ОБВУ пхор. Вол. Янківський і побр. Іван Погребний з Аштону, відтак йшли всч. отці крилошанин Ковальський і о. Йосафат Лещиншин, за ними дяки: п. Остап Пицко і д-р Л. Мазур. Чота ОБВУ йшла в своїх одностроях, а за нею прочани. І так цей похід увійшов на цвинтар, зупинившись при одному з престолів, по обидвох сторонах якого стояли представники суспільно-громадського, релігійного й наукового світу, як теж і чота ОБВУ в одностроях. Українське громадянство репрезентував радн. Ярослав Деремenda.

Панахиду служили всч. о. крил. Ковальський і всч. о. Йосафат Лещиншин, проводили співом п. Остап Пицко і д-р Л. Мазур. Присутні з якоюсь особливою шанобливістю виявляли свою участь у молитвах за спокій душ полеглих у боях за Монте Кассіно вояків українців. Гора Монте Кассіно зі своїм старовинним монастирем, мабуть, уперше почувла українське жалобне, наскрізь зворушливе «Вічна пам'ять!»

Вінок ОБВУ в пошану полеглим воякам українцям поклав ппор. П. Кіщук у супроводі пхор. Вол. Янківського і побр. І. Погребного. Після закінчення Панахиди присутні проспівали український національний славень. Потім ппор. П. Кіщук висловив від імені Головної Управи ОБВУ найсердечнішу подяку всч. отцям за відслуження Панахиди та всім присутнім за участь.

Про поїздку на Монте Кассіно годиться сказати, що своїм приїздом і відданням пошани полеглим, ми викликали помітне зацікавлення присутньої там польської групи, що прибула з Польщі. Вони з зацікавленням приглядалися усьому, прислухалися нашій Панахиді, а після вступали в розмови з нашими паломниками, розпитували про все, робили знімки й фільмували.

*Пам'ятник полеглим воїнам I УД УНА
у місті Фельдбаху*

ЖЕРТВОДАВЦІ

Щоб видати друком цю другу книгу «Вояки-Воякам» нам допомогли фінансово такі щедрі жертводавці:

ДЕС. ВАСИЛЬ КАЛИН З ВОЛВЕРГАМПТОНУ .	£1400.00
ВІДДІЛ СУБ В ЕДІНБУРЗІ	£1200.00
УКРАЇНСЬКИЙ ТОВАРИСЬКИЙ КЛЮБ У КАРЛАЙЛІ	£1000.00
ПОБР. МИХАЙЛО ДАНЧАК З АННАН, ШОТЛЯНДІЯ	£ 200.00

Дес. Василь Калин

Усім цим нашим щедрим жертводавцям — меценатам цього видання висловлюємо нашу вояцьку найсердечнішу подяку.

Головна Управа ОБВУ

З М І С Т

Стор

НАПИШИ — Ярослав Курдидик	5
ВСТУПНЕ СЛОВО — Головна Управа ОБВУ	7
УКРАЇНСЬКІ СВЯТКУВАННЯ В АВСТРІЇ 1984 РОКУ — Мгр Василь Варцаба	9
СЕРЕД ДИВІЗІЙНИКІВ В ЕВРОПІ — 1984 РІК — Д-р Остап Сокольський	32
ЗНОВУ В АВСТРІЇ — Мгр Василь Варцаба	36
ПАНАХИДА НА ВОЄННОМУ ЦВИНТАРІ — МОНТЕ КАССІНО — Ппор. Петро Кіщук	59
ЖЕРТВОДАВЦІ	63

